

Великодні дзвони

В Бережанах на горбочку,
В Бережанах на горбочку
Стоїть церква у віночку.

Коло церкви, ніби квіти,
Коло церкви, ніби квіти,
Сидять старші, ходять діти.

Ходять хлопці і дівчата,
Ходять хлопці і дівчата,
Українські соколята.

А ви, хлопці, не дрімайте,
А ви, хлопці, не дрімайте,
Гаївоньки заспівайте.

Щоби почули міста, села,
Щоби почули міста, села,
Що гаївка в нас весела.

Щоби голос наш відбився,
Щоби голос наш відбився,
По діброві постелився.

Щоби було видно, чути,
Щоби було видно, чути
В наших селах, аж по кути.

Христос мертвих воскрешає,
Христос мертвих воскрешає,
Кращу долю нам бажає.

Кращу долю і свободу,
Кращу долю і свободу
Українському народу.

Ведуча.

Україна - країна смутку і краси, радості й печалі, розкішний вінок з рути і барвінку, над яким світять яскраві зорі, це історія мужнього народу, що віками боровся за волю, за щастя.

Історію свого народу можна пізнати, вивчаючи його звичаї, ті прикмети, по яких розпізнається народ.

Ведуча.

Хто ти, хлопчику маленький?

Учень.

Син я України-неньки
Й тою назвою горджуся!

Ведуча.

А по чім тебе пізнаю?

Учень.

По вкраїнському звичаю.
В мене вдача щира й сміла,
І відвага духа й тіла,
І душа моя здорова,
Українська в мене мова.

ПІСНЯ НА ДОБРО

Муз. І.Карабиця

Сл. Ю.Рибчинського

1. Гей на видноколі
Клени і тополі,
Там вишнева ніч згора.
Там в прозорій тиші
Квітень вірші пише.
Травень на соплці гра.
Там дитинства весни,
Райдуг перевесла,
Там початок всіх шляхів.

Там мене співати
Вчила рідна мати,
Бути щедрим батько вчив.

Приспів:

Яблунева, солов'їна
В моїм серці Україна,
В моїм серці сонячний Дніпро.
Щира, світла, промениста,
Хай усіх єднає пісня,
Хай лунає людям на добро! (Двічі)

2. Гей на видноколі -

Ранки ясночолі,
Гори, ріки і поля.
Роки там ясніють,
Там сади рясніють,
Там співа моя земля.
Я дарую людям,
Щирим, добрим людям
В радісний,
щасливий день
Зорі України, квіти України,
Буйний сад її пісень.

Приспів:

Ведуча.

В усіх народів світу існує повір'я, що той, хто забув звичаї своїх батьків, карається людьми і Богом. Він блукає по світу, як блудний син і ніде не може знайти собі притулку, бо він загублений для свого народу.

Отож давайте сьогодні разом і продовжимо вивчати народні традиції,
пов'язані з найулюбленішим весняним святом усіх християн - Великоднем
або Святом Пасхи, днем Воскресіння Ісуса Христа

Учень.

Вдягла весна мережану сорочку,
Умившись і звільнившись від турбот,
І підіймає волошкові очі
До вищих, до церковних позолот.

Учень.

Великдень всіх нас на гостини просить,
Малює сонце полотно небес,
І крашанку, як усмішку підносить,
Христос воскрес!

Учень.

Воістину воскрес!
І дзвони засріблилися завзяті,
І ніби покотилось між людьми:

Всі разом.

Христос воскрес!

Ведуча.

До Великодня готуються заздалегідь. Неділя за тиждень перед
Великоднем називається Вербною. Саме в цей день Ісус востаннє увійшов
до Храму Божого. Дорогу йому встеляли пальмовими вітами (його вітали,
як справжнього царя). В Україні пальми не ростуть, тому люди, щоб
відзначити цей день, ставили у своїх оселях вербові гілочки.

СЦЕНКА

Вістунець.

Не я б'ю, верба б'є.

Через тиждень - Великдень.

Будь здорова, як вода,

Багата, як земля, А красива, як весна.

Дівчинка.

Хто ти?

Вістунець.

Я весняний Вістунець, прийшов звістити, щоб увесь хрещений люд готувався до найкращого свята, до Великодня.

Дівчинка.

А чого мене б'єш?

Вістунець.

Хіба це я? Це свячена вербиця. Сьогодні її день - Вербна неділя. Навесні, як тільки пригріє сонечко, вона першою прокидається. Її пухнасті котики будять усіх до роботи. Тож і ти не зволікай, бо:

Жарт б'є, не я б'ю -

За тиждень - Великдень!

(Легенько вдарити вербичкою).

КОТИКИ ВЕРБОВІ

Муз. В.Рановського

Сл. Н. Бідик

1. Люлі, люлі, люлі... Вітер сповиває.

Люлі, люлі, люлі... Котиків гойдає.

Приспів:

Вітерець співає - котики муркочуть,
Шорсткою м'якою носики лоскочуть.

2. Котики вербові, тихі та пухнасті,
Уквітчали віття кущиків гіллястих.

Приспів.

3. Легіт колисає в гойдалці вербовій,
Котикам сіреньким надихає спокій.

Приспів.

4. Люлі, люлі, люлі... Вітерець гойдає,
Котиків сіреньких любо присипає.

Приспів.

5. Сплять собі, припишкли й вушка поскладали.
Добре в верболозі їх заколисали.

Ведучий.

Щоб Великодня діждати, потрібно всіх прощати, добро в хату пускати, а погане забувати. Давайте і ми з вами спробуємо посміхнутися один одному і залишити у себе в душі тільки добрі почуття.

У християн існував такий звичай: у Чистий четвер треба скупатися до заходу сонця і змити з себе все погане з тіла і з душі. От і ми із вами вмиємося.

(Вмочується гілка верби у тарілку з водою і бризкається на дітей).

Водичка, водичка, вмий дитяче личко,
Щоб очі блищали, щоб щічки червоніли,
Щоб кусався зубок та сміявся роток!

У п'ятницю чи суботу пекли паску, - великий випечений хліб, який символізує вічність людського життя.

СЦЕНКА

Мати.

Улянко, неси тазики, будемо паски виробляти, вже тісто підійшло. А ти, Лесику, не сиди на печі, по паска вийде горбатою, а це вже ознака якоїсь біди. І швиденько віника подай.

(Лесик зліз із печі, приніс віника, а Уляна поставила тазики).

Мати (обмахує віником всі кути хати).

Буду паски в піч саджати, а ви, таргани і блощиці, стоноги, геть з моєї хати. Виходьте з моєї світлиці в темницю.

(Звертається до дітей). Ходіть, діти, пасочки виробляти. (Виробляють, а мати садить їх у піч). Господи, поможи!

Ведуча.

За паску господиня хвилюється особливо. Вважалося, що коли паска печеться, потрібно, щоб нікого чужого в хаті не було. (Мати виймає паски з печі).

Улянка.

Моя рум'яніша!

Лесик.

Зате моя з сиром!

Мати.

Гріх напередодні такого великого свята сперечатися. А пасочки вам усім удалися на славу - і пухкі, і рум'яні.

Діти (разом).

Дай, мамо, покуштувати.

Мати.

Паску, поки не посвятить священик, не їдять.

Улянка.

Ох і гарна! Ох і гарна!

Пасочка рум'яна.

Ох, духмяна, ох духмяна

Пасочка рум'яна.

Лесик.

Тішиться маленька паска,

Тішусь і я,

Що утримаю в руках її я,

Що вона моя!

Ведуча.

Невід'ємною частиною Великоднього свята були і є крашанки і писанки.

Яйце - це символ весняного відродження природи, зародження життя,

продовження роду. Писанки ніколи не варять, щоб не вбивати живу силу

зародка. На них сонце зображували у вигляді кола, зірку - у вигляді

променів, воду - у вигляді хвиль.

ПИСАНКА

Гарна писанка у мене,

Мабуть, кращої нема.

Мама тільки помагала,

Малювала я сама.

Змалювала диво-пташку,

Вісім хрестиків дрібних,

І. малесенькі ялинки,
Й поясочок поміж них.

Хоч не зразу змалювала -
Зіпсувала п'ять яєць.
Та як шосте закінчила,
Тато мовив: "Молодець!"

Я цю писанку напевно,
Для Іванка залишу,
А для мами і для тата
Дві ще кращі напишу.

Хто народ свій щиро любить,
Рідну землю хто кохає,
В того серце золотою
Писанкою сяє.

Катерина Перелісна

ПИСАНКИ

Муз. В.Таловирі

Сл. С.Жупанина

Ввечері матуся нас чарує,
Писанки на виставку малює.
Віск черпає пищиком із блюдця,
Очі мами лагідно сміються.

Очі мами світяться у ласці:
Квітоньки на писанці зірчасті,

А на другій - півники та бджоли,
Ми таких не бачили ніколи.

А на третій писанці - зірниці,
Ще й під ними золоті жар-птиці.
На четвертій - олені та сарни,
А на п'ятій - рушничок прегарний.

Ввечері матуся нас чарує,
Писанки на виставку малює.
Дивиться і тішиться матуся:
Я у неї малювати вчуся.

Ведуча.
Крашанки розфарбовували у різні кольори.

1-й учень.
Червоний - радість життя, надія, любов. Найбільш розповсюджений колір -

2-й учень.
Жовтий уособлював Місяць і зорі, а в господарстві - урожай.

3-й учень.
Блакитний.- символ неба, простору, вітру, здоров'я.

4-й учень.
Зелений - колір весни, пробудження природи, надії, радості буття.

5-й учень.
Чорний - символ землі, й родючості

Ведуча.

Писанок та крашанок робили багато і дарували всім добрим людям в день Великодня. Існує чимало прикмет і прислів'їв, пов'язаних з цим святом.

6-й учень.

Коли на Великдень ясно світить сонце, то через три дні піде дощ.

7-й учень.

Коли на Великдень дощ або хмари, буде Врожай.

8-й учень.

Коли на Великдень спить господар, то виляже пшениця, а якщо господиня - льон.

Ведуча.

В ніч перед Паскою намагалися не Спати. Світло горіло цілу ніч. А в церкві відбувається святкова служба.

У давнину вважали, що на Великдень має грати сонце а тому люди перед його сходом відчиняли віконниці; щоб упустити до хати царя неба, який приносить у дім щастя і здоров'я.

Улянка

(з квіткою на голові)

Всі готуються у хаті.

Я вже йду на двір.

Зелень свята задивилась

У синій простір.

Лесик.

Ой, сестричко малесенька,

Яка ж бо ти гарнесенька!

За косою барвіночки,

Ще й біленькі рученьки.

Улянка.

На святу неділеньку зібралися.

Будем паску святкувати,

Весну красну звеличати.

ВЕСНА

Молдавська народна пісня

Вже прийшла весна в красі,

Прокидаються ліси.

Приспів:

Ля-ля-ля-ля, ля-ля-ля,

Ля-ля-ля-ля, ля-ля-ля.

Жайворонка лється спів,

Джміль мохнатий загудів.

Приспів:

Сонце гріє залюбки,

По ріллі снують граки.

Приспів:

Знов до нас прийшла весна

І весела, і ясна.

Приспів:

Ведуча.

На Великдень у церкву збирались всі: і старі, і малі. (Задзвеніли дзвони).

Чуєте, як радісно дзвони грають? Вони нам сповіщають: Христос воскрес!
Воістину воскрес!

МІНІ-ВИСТАВА

Дівчинка.

Христос воскрес!

Вже три дні, як хмари стали,

Потемнів Єрусалим.

Як Ісуса поховали,

Вкрили каменем важким.

Вже три дні, як суд ворожий

На хресті Христа розп'яв.

Вже три дні, як він, син Божий,

За всіх нас терпів, страждав.

Підем, діти, підем живо,

На могилі приплакнем...

Але що там? Що за диво?

Гріб увесь горить вогнем...

Гляньте, діти, гріб порожній!

Хтось там камінь відвалив!

Ангел.

Се вчинив Господь Всеможний!

Він воскрес!

Діти.

О, диво з див!

Ангел.

Не лякайтесь! Приступайте!

Я посланник із небес!

Дівчинка.

То є Ангел з неба, діти!

Ангел.

Так, я ангел. Христос воскрес!

Діти.

О! Воістину воскрес. Той, що був і є з небес!

Ангел.

Чудо се добро віщує:

Правда в світі запанує!

Всі.

Всіх нас нині звеселяє

Диво з див святе, чудесне!

Вже нас горе не здодає,

Наша доля ще воскресне!.

ХРИСТОС ВОСКРЕС!

Христос воскрес! Радійте, люди,

Біжіть у поле, у садок,

Збирайте гіллячко і квіти,

Кладіть на Божий хрест вінок.

Нехай бринять і пахнуть квіти,

Нехай почує Божий рай,

Як на землі радіють дати

І звеселяють рідний край.

На вас погляне Божа Мати,
Радіючи з святих небес...
Збирайтесь, діти, нум співати...
Христос воскрес!
Христос воскрес!

Леонід Глібов

Ведуча.
Дуже загальний і улюблений у нашого народу звичай благословення на
Великдень їжі й печива.

ВЕРЕДУЄ ПИШНА ПАСКА
(Гайлілка-пісня)

Вередує пишна паска:
Гей, посуньтесь, будь ласка,
Заграйте мені нині маршу,
Бо я паска тут найстарша.

Раптом, що се? Рідна нене,
Порося, та ще й печене,
Скочило, на рівні ноги,
Гей, вступайтеся із дороги.

Аж тут хрін із бородою,
Вже готовтеся до бою,
Маю гичку, як корону,
Зараз вас усіх захроню,

Обізвались крашаночки,
Крашаночки невеличкі,

Хоч хвалитись нині гріх,
Ми найкращі з вас усіх.

Надійшло до всіх кропило,
Накропило, насварило,
Мир хай буде всім сьогодні
Бо то свята Великодні.

Ведуча.

Поздоровляти зі святами і христосатися починають уже після
Богослужіння! При цьому обмінюються писанками і крашанками.
Повернувшись додому із свяченим, вся сім'я тричі промовляла

Мати, батько.

Свята паска у хату.

Дочка, син.

Вся нечисть із хати.

Мати.

Перед тим, як сісти за стіл, потрібно вмитись. Іди, Улянко.

(У череп 'яну миску кладе три червоні крашанки, наливає холодну воду.
Першою вмивалась дівчина, потім хлопець, мати і батько. За кожним разом
воду міняли. Крашанки залишались ті самі).

Батько.

Візьми, Улянко, щоб красива була.

Ведуча.

Із свяченими стравами батько обходив тричі стіл, після чого ділив
крашанку і паску на стільки частин, скільки членів родини, роздавав
кожному.

Батько.

Дай, Боже, і на той рік дочекатись світлого празника у щасті й здоров'ї.

Ведуча.

Після того, як поснідали свяченим, виходили на вулицю і співали гаївки.

"Ще не вмерла Україна" (гаївка)

Ведуча.

Жодне Великодне свято не обходилося без ігор.

Гра "Навбитки" полягає в тому, що один тримає в руці крашанку, носком догори, а другий б'є носком своєї крашанки. Потім б'є другий по протилежному кінці. Чия крашанка розіб'ється з обох кінців, той програв: він віддає свою крашанку тому, хто, виграв.

Гра "У котка".

З похилого місця з перепною внизу котять яйця, одне за одним, намагаючись котити так, щоб попасти своєю крашанкою в крашанку партнера.

Хто частіше попадає, той більше виграє.

Гра в знахідку.

Кладуть кілька шапок, під одну з них - крашанку. Хто відгадає, під котрою з шапок є крашанка, той виграв, а не відгадає - програв.

В такі ігри грали переважно хлопчики, а зараз пограють дівчатка у гру "Подольночка".

Ведуча.

У великодній понеділок люди ходили один до одного в гості, христосувались, обмінювалися писанками. Цей день називався волочильним. Ще є одна назва понеділка - це "обливний", бо в цей день за стародавнім звичаєм хлопці обливають дівчат водою, а дівчата дарують їм крашанки.

СЦЕНКА

Дмитро (лє воду на Ганнусю).

Будь здорова, як вода, весела, як весна.

Ганнуся.

Обережно, Дмитре, віночок новий, квітки замочиш.

Петро.

А ти на коси, Дмитро, на коси, щоб гарно росли. (Підносить глечик над головою Ганнусі. Вона втікає).

Ганнуся (стріпує воду з кіс).

То тебе помити треба. Бачиш, який малий, ніби тебе ніколи весняний дощ не мочив.

Оля (підбирає глечик).

Давайте, дівчата, поллємо Петра, щоб добре ріс.

Дівчата підбігають до Петра. Одні тримають його, інші ллють на нього воду.

Петро.

Досить, дівчата, а то до неба виросту.

Оксана (ллє на Петра воду 3 рази).

Один дощ, другий дощ, третій Дощ!

Петро.

Досить з мене одного. Бр-р-р!

Оксана.

Три краще. Знаєш, як старі люди казали: "Як підуть весною три дощі добрі, то наповнять 3 роки голодні".

Петро.

На урожай то добре. А для мене яка вигода? Сорочка вся мокра, змерз, як цуцик. Ой, дівчата, жалю у вас немає. Я ж на ваші сорочки води не лив. Тільки на коси. А ви мене з ніг, чи то з голови до ніг облили.

Маруся.

Здоровий будеш. А сорочка висохне. Он бачиш, як сонечко гарно світить.

А ВЖЕ КРАСНЕ СОНЕЧКО

Муз. П.Позицького

Сл. О.Олеся

А вже красне сонечко

Припекло, припекло,

Ясно щире золото

Розлило, розлило.

На вулиці струмені

Воркотять, воркотять,

Журавлі курликають

Та летять, та летять.

Засиніли проліски
У ліску, у ліску.
Швидко буде землянка
Вся в вінку, вся в вінку.

Ой сонечко-батечку,
Догоди, догоди!
А ти, земле-матінко,
Уроди, уроди!

Ведуча. Ось так проходив "обливний" понеділок. Багато цікавого ви дізналися на нашому святі. Розповідайте друзям, знайомим, рідним про славні народні традиції України, зберігайте їх, примножуйте, бо це - наша історія, наша культура.

А зараз надамо слово нашому бібліотекарю. Вона ознайомить вас з літературою, яка допоможе дізнатися більше про це свято.

Розповідь бібліотекаря.

Ведуча. Нехай якнайшвидше кожен здобуде перемогу добра над силами зла у своїй душі. Щоб не тільки вустами, а й чистим серцем на привітання: "Христос воскрес!", відповісти: "Воістину воскрес!" На згадку про свято діти підготували подарунки.

НАРОДНІ ЗВИЧАЇ СВЯТКУВАННЯ ВЕЛИКОДНЯ

В українського народу побутують чудові звичаї та традиції, які передаються з покоління до покоління.

Упродовж пасхальних днів періодично дзвонять церковні дзвони:

Дзвони дзвонять величаво, всіх до церкви звать...

Йдуть у Божий Храм дорослі й діточок ведуть.

Дзвони дзвонять - це знак перемоги життя над смертю.

Дуже важливим ритуалом Великодня є благословення та освячення їжі - Божих земних дарів. Святочне одягнені дорослі та діти, з кошичками в руках, вкритими вишитими рушниками, поспішають до церкви, щоб освятити Великодню їжу:

І дорослі, і малі до церкви йдуть,
У кошичках святкових святити несуть.

Дуже величаво, з церковними співами проходить дійство освячення дарів. Люди стають у коло біля церкви, священник кропить Великодню їжу свяченою водою, яку їстимуть після Великодньої відправи. Святкове снідання проходить, урочисто й побожно.

І де б хто не побував, де б не проживав, а на Великодній сніданок завжди поспішав. Далека й близька дорога вела і веде дітей до батьківського порога. З давніх-давен в Україні побутує прекрасний християнський звичай - на Великдень снідати в колі сім'ї.

Родина за столом збирається і святочне дійство так розпочинається: батько родини ділить свячене яєчко на стільки частин, скільки присутніх снідає (залишають на тарілці для тих, хто відійшов у вічність із сім'ї), зі словами благословення яєчко роздає й промовляє:

- Щоб на ті свята нас Всевишній поблагословив щастям і добрим здоров'ям на многі літа. Щоб нас усіх під свій покров взяла Божа Матінка Свята. Дай же Боже, ці свята щасливо відсвяткувати і других дочекати.

Звичай на Великдень розпочинати святкування яйцем побутує в Україні з давніх-давен, адже яйце має чудодійну силу - зародка нового життя. Яєчко є символом Христового Воскресіння, бо як із мертвої шкаралупи яйця народжується нове життя, так і Христос вийшов із гробу до Нового Життя. Після свяченого яйця всі їдять паску й усе, що приготували на свято.

Традиційно на Великдень усією родиною йдуть на цвинтар. Несуть паску і крашанки, щоб поділитися Воскресною радістю.

На другий день Великодніх свят (понеділок) у моєму селі Чайковичі Самбірського району Львівської області священник із церковним братством йде на цвинтар і відправляє молитви над гробами померлих і кропить свяченою водою зі словами переможної слави: "Христос Воскрес із мертвих, смертю смерть подолав, і тим, що в гробах, життя дарував".

Люди йдуть на цвинтар, щоб відправити поминальну молитву над гробами своїх рідних і близьких. Ця традиція живе в нашому народі, бо ми маємо пам'ятати свій рід, шанувати пам'ять про тих, хто був і хто відійшов від нас, щоб мати життя вічне.

На Великодні свята поширені крашанки та писанки. У Велику Суботу батьки разом з діточками розфарбовують яєчка різними орнаментами, і під час Великодніх свят обдаровують одні одних словами: "Христос Воскрес!"

Українські писанки розповсюджені по всьому світі, де перебувають українці. І ми знаємо, що українці в Канаді спорудили величний пам'ятник українській Писанці. Десятиметрова писанка красується багатьма барвами і нагадує поселенцям з України про свій далекий край.

Писанко чудова,
різнокольорова,
ти стоїш над світом

у величі, красі.
Тебе споглядають,
тебе прославляють
Божі люди світу
І на Небесі.

Особливий вияв пасхальної радості Великодня відбито у гаївках - величальних піснях. Після відправи Пасхальної Літургії наступного дня (понеділок) молодь разом зі старшими водили біля церкви гаївки. Співали, прославляли й раділи новому життю вічності.

Кожна місцевість має свої традиційні слова гаївок, веселих забав. У моєму селі побутують гаївки й забави, які я записала зі слів жительок села Ганни Іванчак і Михайлини Мундур із подання Марії Тимкович.

Я пам'ятаю веселі забави біля церкви на Великдень, як ми одразу після відправи, а потім після обіду йшли до церкви та водили гаївки до пізнього вечора. З-заплинності часу призабулися слова, але ми вдячні тим людям, які їх пам'ятають і передають нащадкам.

Я дуже хотіла б, щоб ця чудова традиція (дуже призабута в селі) у нас відродилася, і кожна дитина, молода людина вивчила для себе, для своїх дітей, а діти передали нащадкам, бо народна творчість дуже багата й різноманітна. І кожний має пам'ятати, нагромаджувати безцінне надбання свого народу.

ГАЇВКИ

ГАЇВКА

Дівчата і хлопці беруться за руки і водять танок навколо церкви у вигляді шнура або крученого танцю. Це коли останній переходить зразу під руку між третім і четвертим та веде за собою аж до першого ведучого танцю, - і

так уже стає останнім у танці. Гаївку водять доти, поки дівчат усіх не назвуть на ім'я.

"Летить хмара паперова,
Гарна дівка Іванова.
Гарна, гарна, гарно ходить,
За собою хлопців водить:

То Михайла, то Степана,
Ото з неї дівка файна!"

(Співають ті ж слова, тільки міняють імена батьків)

Наприклад: летить хмара паперова, гарна дівка Степанова і далі за текстом.

ГАЇВКА

Утворюють два кола. Одне коло - дівчата всередині. Друге - хлопці охоплюють коло дівчат.

(Дівчата ходять в один бік по колу й співають):

"Ой, воротар, воротарю, відчиніть нам ворітоньки.

Прийшли купці купувати та й не знають котру брати"

(Хлопці ходять у другий бік по колу й співають):

"А ми стали та й думаєм,

До Ганнусі посилаєм."

(Дівчина Ганнуся йде в коло хлопців)

Співають дівчата ті ж слова, тільки хлопці міняють слова дівчини.

Наприклад, слова хлопців:

"А ми стали та й думаєм,

До Наталі посилаєм".

ГАЇВКА

5-6 хлопців стають у ряд неподалік від церковних дверей, а навпроти стають дівчата та хлопці і співають гаївку.

Дівчата:

"Ой воротар, воротарю,
відчини нам ворітоньки.

Хлопці:

Не відчиним, не відчиним,
бо нам замки зіпсуєте.

Дівчата:

А як ми вам зіпсуємо,
то ми вам і направимо.

Хлопці:

Ой, як же ви направите,
якщо грошей не маєте.

Дівчата:

А ми грошей дістанемо
і всі замки направимо.

Хлопці:

А ми стали та й думаєм,
і по Ганнусю відсилаєм.

Дівчата:

Вам Ганнусю посилаєм,
відчиніть нам, ми чекаєм.

(хлопці Ганнусю забирають у свій ряд)

Хлопці:

Хоч Ганнусю ми візьмемо,
та воріт не відчинемо."

(знову співають спочатку, тільки іншу дівчину посилають і т. д.)

ГАЇВКА

У тій гаївці беруть участь одружені пари, старші люди.

(Усі беруться за руки і утворюють коло - разом жінки і чоловіки. В коло стає один чоловік. Він ходить у колі сам, а всі ведуть коло в один бік, потім в другий і так далі, за кожним куплетом)

Чоловік:

"Хто видав, хто слухав
мою жону на торзі?

Всі (хором):

А ми її виділи та і собі сховали.

Чоловік:

А я вам гроші дам
й свою жону візьму сам!

Всі (хором):

А ми гроші візьмемо,
а вам жони не дамо.

Чоловік:

А я вам годинник дам
й свою жону візьму сам.

Всі (хорам);

Ми годинник візьмемо,
а вам жони не дамо!

Чоловік:

А я вам шалик дам
й свою жону візьму сам.

Всі (хором):

А ми шалик візьмемо,
а вам жони не дамо.

Чоловік:

А я вам перстень дам
й свою жону візьму сам.

Всі (хорам):

Добре, перстень зніміть
й свою жону заберіть."

(Чоловікові віддають його жінку й дальше продовжується гаївка-гра. Стає другий чоловіку коло, третій і т.д., а слова ті самі).

ГРА-ЗАБАВА

Хлопці беруться за руки, перший хлопець має бути найсильнішим і вести за собою інших. Всі міцно тримаються за руки, а ведучий крутить ними, аж поки останній не впаде. Хто не втримується, той виходить з гри. Переможцю кажуть щось заспівати або розказати.

ВЕЛИКОДНЯ ЗАБАВА "СТОДОЛА"

Хлопці сідають один другому на плечі, скільки перший може втримати та йдуть "стодолю" кругом церкви, приспівуючи:

"Їде, їде Жельман
їде, їде його брат
і його дружина,
їде, їде Жельманова
усяя родина."

(Час від часу міняються хлопці, а хто найдовше протримається, той переможець).

ГАЇВКА

Дівчата і хлопці (всі, хто є біля церкви) беруться за руки й утворюють довгий "шнурок".

(Ведуть звивистий танок і весело співають):

"Три листки гороху -
три листки, три листки,
Щоби ся женили усі парубки.

А за парубками Михайла син,
Михайла син,

А за Михайловим сином
всі за ним, всі за ним."

(Щоразу повторюються всі слова, тільки замінюється чий син, аж поки всіх хлопців не згадають)

Наприклад:

А за парубками Івана син, Івана син,
А за Івановим сином
всі за ним, всі за ним.

ВЕЛИКОДНЯ ГРА-ЗАБАВА "КУПКА"

Стають дівчата й хлопці в коло по двоє (один за другим). Один другого доганяє і хто дожене, той має доторкнутися того, хто втікає. Коли доторкнеться, то той, хто втікав - доганяє, а хто доганяв - втікає.

Той, хто втікає, стає попереду якоїсь пари, тоді третій з тієї пари втікає і т. д.

Ця забава весела і рухлива проходить доти, поки хочуть самі учасники.

ВЕЛИКОДНЯ ЗАБАВА "ПЕТРУШКА"

Жінки (дівчата) сідають (стоять) на траву щільно одна за іншою. Вибрана жінка (дівчина) ніби копає петрушку і приказує:

Копаю петрушку,
буду пити юшку -

бере "Петрушку " за руку, забирає її з гурту, а в цей час хлопці підбігають і хочуть й собі цю "Петрушку" взяти. "Петрушка" відбивається від хлопців.

Ця забава продовжується доти, поки не буде "викопана" вся "Петрушка".

ВЕЛИКОДНІ ГАЇВКИ ТА ВЕСНЯНКИ

Загалом Великодні забави для молоді й старших людей. Але нам важливо прищепити Великодній звичай нашим найменшим.

Я написала декілька Великодніх гаївок і веснянок для юних моїх друзів.

Діти ведуть хоровод і Наталочка в середині кола відображає все те, про що співають.

Наталочка зранесенька встала

І грядочки гарненько скопала.

(ніби копає грядку)

На грядочках землю спушила

І рівненько квіток насадила

(ніби розпушує і садить)

Різних квіток вона насадила

І водою рясненько полила.

(ніби поливає)

Ростить, ростить високо квіточки,

Що садила в чотири рядочки.

(показує рукою вгору)

Добре потрудилась ти, Наталю,
Тепер бери того (тую), що є скраю.

(Наталя бере з кола дівчинку або хлопця на своє місце, а сама стає до гурту
в коло і разом співають спочатку)

Діти ходять по колу, взявшись за руки, а вибраний хлопчик йде всередину
кола й все показує, про що співається.

Ігорчику, земельку скопай,

(копає)

Щоб вродив нам добрий урожай.

Грабельками землю розгорни

І грядочки рівненько зроби.

(ніби розгортає землю і робить грядочки)

На тобі насіннячка аж жменьку

(всі ніби щось йому подають)

І засій рівнесенько земельку.

(бере і засіває)

А щоб гарний виростав врожай,

Водичкою грядку поливай.

(поливає)

Тепер можеш йти відпочивати

І заміну собі пошукати.

(Ігорчик йде в коло й разом із усіма співає, а замість себе іншого хлопчика
вибирає)

Діти стають у коло, пританцювуючи весело співають веснянку.

Прилинь, прилинь, хмаронько, із неба

І дай дощу, бо нам дуже треба.

Нехай дощик рясненько полиє,

Всю травичку щедренько обмиє.

І дерева та кущі в лісочку,

І у нашім зеленім садочку.

Дай водиці для мої землиці,

А з врожаю будуть паляниці.

Дощик, дощик, щедро поливай,

Щоб багатий був наш рідний край.

Діти ведуть хоровод.

Сонечко, сонечко,

Заглянь у віконечко.

Вийдем на забави

На зелені трави...

Будемо співати,

День наш звеселяти.

Заглядай все, сонечко,

У моє віконечко.

Діти, взявшись за руки, співають веснянку.

Усі в коло поставаймо,

Свої рученьки з'єднаймо.

О, який чудовий час:

Веснонька іде до нас.

Сонце дивиться з хмарини, -

І так буде все, щоднини!

Веселитиме всяк час
Нас усіх весняний час.

Красна веснонька прийшла,
Сонце, тепло принесла.
І радіє кожен з нас,
Бо прийшов чарівний час!

Діти, взявшись за руки, ходять по колу і співають веснянку.

Дощику, дощику,
Землю поливай! -
Тебе просить поле
І зелений гай...
Бо без тебе, любий,
Ніщо не росте,

Навіть квітка в полі
І та не цвіте.
Поливай рясенько
Сад, город, поля...
Нехай урожаєм
Повниться земля.

Діти в колі співають веснянку, ходять то в один, то в інший бік.

Цінь-цінь-цвірінь... Йде теплінь -
Горобчик сказав нам.
Тепло нам всім несе весна,
Звірятам і птахам.

Цьох-цьох, тьох-тьох... - співа в саду
Співунчик соловей.

Радість весна всім принесла.
Найбільшу - для дітей.
Тепер нам можна, діточкам,
Гуляти цілий день...
Бо йде тепло від сонечка
І пташиних пісень.

Діти утворюють коло й співають веснянку.

Сонечко пригріло,
Тане білий сніг...
Пташки прилітають
З далеких доріг.
Сонечко пригріло -
Втікає зима,
Бо вже на порозі
Веснонька-краса.
Співають пташини
Зранку до зорі.
Тьохкають весело

В саду солов'ї.
Відчиню навстіж я
Двері та вікно.
Ми на тебе, весно,
Чекали давно.

Діти, взявшись за руки, співають в колі, а посередині кола стоїть дівчинка і відображає все, про що співається

Як в садочку зозуля закувала,
Тоді Христиночка зі сну вставала.

(потягується)

Встала Христинка дуже раненько,
Вмила білесеньке личко чистенько.

(вмивається)

Потім русяве волосся чесала,

(чеше волосся)

Стрічечки в довгії коси вплітала.

(ніби заплітає коси)

Вінок з барвіночка й квіток сплітала.

(ніби плете вінок)

І на голівку його закладала.

(закладає вінок)

Стала Христиночка і запишалась,
Бо, як царівночка, гарненько вбралась.

(береться в боки й навколо себе повертається)

Тепер, Христиночко, в коло ставай

І кого хочеш із нас вибирай.

(Христинка стала в коло, а вибрана нею дівчинка йде на її місце. Співають спочатку.)

Дівчатка й хлопчики беруться за руки й утворюють коло. Ходять і співають, а на середину виходить дівчинка, яку самі вибирають.

Вийди, вийди, Ганнусенько,

(виходить з кала на середину)

Умий своє личенько біленько,

(миє двома руками личко)

І волосся причеши гладенько.

(чеше волосся)

Покажи нам, Ганнусенько, "скоки"

(скаче тричі)

Й потанцюй ще у різні боки.

(танцює то в один, то в інший бік).

А тепер в коло ставай

І когось з нас вибирай.

(Ганнусенька вибирає дівчинку або хлопчика і виводить на середину кола.

Знову так само співають, тільки ім'я іншої дівчини називають)

Усі, взявшись за руки, ведуть хоровод, а дівчинка всередині кола відтворює все, про що співається в гаївці.

Ой не бігай, Мурчику, по хаті,

Не заважай Устиночці спати.

(дівчинка присіла, на руки схилилася, ніби спить)

Але Мурчик бігав і ходив,
І малу Устинку розбудив.

(позіхає, очки протирає)

О, вже годі, Устиночко, спати,
Треба стрічки в коси заплітати.

(заплітає)

Вмий своє личко біленьке

(вмивається)

Й платтячко вдягни гарненьке.

(ніби одягається)

Підемо в церквицю ізраненька
Освятити пасочку біленьку.

(йде, тупотить ногами)

Посміхнулось сонце з-за хмарин,
Бо Воскрес із мертвих Божий Син.

(дивиться на небо)

(Знову повторюють усі слова, тільки змінюють імена)

ВЕСНЯНА ЗАБАВА

Хлопці стають у рядок, тримаючись за руки, а дівчата стоять навпроти них і співають.

Дівчата:

Пустіть нас, пустіть нас у гай погуляти!

Хлопці:

Не пустимо, бо злий вітер
може всіх вас взяти.

Дівчата:

Ой пустіть нас в зелен-гай!

Хлопці:

Вас не пустимо, і край!

Дівчата:

То ми самі проберемось!..

(Біжать з розгону й хочуть розірвати зчеплені руки хлопців. Хто рве, той залишається на боці хлопців. А решта знову співають і аж поки не залишиться жодної дівчини. Тоді всі стають у коло і співають):

Ой гарно в гайочку гуляти,
У віночки квіточки вплітати.
Веселімся і пісні співаймо,
Весноньку із сонечком вітаймо!

Дівчата і хлопці беруться за руки й ведуть хоровод навколо церкви
"ланцюжком" або "шнурочком", ходять і співають.

- Піди, батеньку ріднесенький, у лісочок
І нарви для мене зелен-барвіночок.
У лісочок батенько пішов,
Але барвіночку не знайшов.

- Піди, матінко ріднесенька, у лісочок
І нарви для мене синеньких фіалочок.
У лісочок матінка пішла,
Але фіалочок не знайшла.

- Ой піди, миленький, у лісочок
І нарви барвінку й фіалочок.
І миленький пішов в зелен-ліс,
Барвіночку й фіалочок приніс.

- Я нарвав, Мар'яночко, квіточок,
Щоб сплела ти гарненький віночок.
Свої русі коси завітчай,
Весноньку зі мною зустрічай.
(і так повторюється далі)

Дівчата і хлопці, взявшись за руки, утворюють коло, ходять то в один бік,
то в інший і співають. Посередині кола ходить одна дівчина, а за колом
ходить хлопець.

Усі:

О, де ж ти, Іваночку, де ти блукаєш,
чом свою панну Любу не розшукаєш?

Хлопець:

Ой шукав її я кілька літ
і проїхав мало не весь світ.

Усі:

Ти, Іванку, її не маєш,
бо погано дуже шукаєш.

Хлопець:

Ой шукав її я кілька літ
і проїхав мало не весь світ.

Усі:

Ой відчиняй, Йванку, ворота,
тут є твоя панна зі злата.

(Іванко розриває сплетені руки і виводить Любу з середини кола. Вони стають із усіма в коло, їх змінює інша пара і т. д.)

Я РАДІЮ СВІТУ

Я радію світу,
Де життя буяє.
Я радію квіту,
Який звеселяє.

Я радію сонцю,
Яке теплом сяє...
Я радію пташці,
Що в небо злітає,

Квіточці радію,
Травам і стеблині,
Що зросли буйненько
В лузі, на долині...

Я життю радію,
Що несе надію.

Люблю незбагненну
Величну красу
І у своїм серці
Всім любов несучу.

ПІД ЗОРЯМИ ВЕСНА ЩЕ БУДЕ СПАТИ

Під зорями весна ще буде спати,
Ще місто мля вкриватиме густа,
А ми до церкви підемо привітати
Воскреслого Христа.
А в церкві так велично, світло буде,
Заграють дзвони із церковних веж,
і разом з ними заспівають люди:
"Христос воскрес!"
У поле, в ліс, де сніг останній тане,
У досвіток покотиться луна,
А там зі сну прокинеться і встане
Дзвінка весна.
І зійде сонце, наче кругла паска,
Мов писанка, розквітне вся земля -
Радіймо, друзі! Великодня казка
Гаївкою хай серце звеселя!
Співаймо, друзі, в великоднім колі
І Господа воскреслого молим,
Щоб обновились весною щастя й долі
Наш Рідний край, наш Дім.

Великодні дзвони

Цілий день на Великдень дзвонять дзвони. Кожен може долучитися до їх "озвучення". Особливо такій можливості радіють діти. Дзвін - це символ вісника Божої волі.

Григорій Чупринка **ВЕЛИКОДНІ ДЗВОНИ**

В небі, в зоряній безодні
Тонуть дзвони великодні
Тонуть, тонуть, ніби сон,
Б'ються, дзвонять тон у тон;
З ними думка в небо лине,
З ними никне, з ними гине
Тьми заслон.

Гаснуть зорі.
Знову світло.
Все радіє, все розквітло.
Зникла сила перепон.
Вся земля - святий амвон!
Сяйвом душі всі облиті
І немає їм на світі
Заборон.

ВЕЛИКОДНІЙ ПРИВІТ

На дзвіниці дзвонять дзвони
Великодні, голосні -
Всюди втіха, всюди гомін,
Всюди радісні пісні.
Це Ісус воскрес з могили,

І воскресла з ним весна,
Квіти сині, жовті, білі
Розсипає скрізь вона.
Великодніми піснями
Звеселяйте Божий світ,
Щоб почули й за морями
Українці наш привіт.

Чому Великдень так зветься?

Старші люди кажуть, що того дня, як воскрес Христос, сонце з радості не заходило і день був великим-превеликим, тому й назвали його Великдень. Інші люди кажуть, що в той час, коли Христос родився, дуже світило сонце і стояли такі довгі дні, що теперішніх треба сім скласти до купи, щоб був один тодішній. Тоді, було, як зійде сонце в неділю вранці, то зайде аж у суботу увечері. А як розіп'яли Христа, - дні поменшали. Тепер тільки царські ворота у церкві розчинені навстіж сім днів, на згадку про ті довгі дні. Ось чому день Воскресіння і називається великим.

СВЯТКУЄМО ВДОМА

Святкова трапеза

Повернувшись додому, родина сідає за святковий стіл і розговляється свяченим. Перед цим на столі, застеленому святковою скатертиною, запалюють свічку і стоячи співають або проказують Пасхальний тропар:
Христос воскрес із мертвих,
Смертю смерть подолав,
І тим, що у гробах,
Життя дарував!
Потім вітають одне одного словами "Христос воскрес!" - "Воїстину воскрес!". Якщо в домі є дівчина на виданні, то кладуть їй паску на голову і

приказують: "Аби була людям така велична, як ця паска пшенична". Опісля господар обчищає свячену крашанку, розрізає її на стільки частин, скільки людей є за святковим столом. Кожен бере собі по шматочку. Далі куштують паску і споживають усе інше, чим багатий великодній стіл. А стіл дійсно багатий: рум'яна паска, барвисті крашанки, чорний хліб, масло, пряжене молоко, сметана, ряжанка, шинка й ковбаси, пиріжки й сирна паска, настоянки і наливки...

"Зелений горбочок"

Можна спробувати відтворити у своїй родині ще одну гарну традицію. А саме - викладання крашанок на маленькому горбочку із зеленою травицею, який ставлять на святковому великодньому столі. Він символізує воскресіння, проростання нового життя через смерть старого. Адже для того, щоб виросла нова стеблина, повинне загинути зерно. Це є і символом воскреслого Спасителя. Також горбочок означає пам'ять про родичів, котрі відійшли в інший світ.

Для того, щоб мати такий горбочок, слід за два тижні до Великодня насипати землі у миску гіркою і посіяти на ній овес. Поставити в теплому і світлому місці й поливати. До свята овес якраз підросте. А потім довкола горбочка викласти крашанки - стільки, скільки близьких членів родини відійшло в інший світ.

* * *

Рештки свяченого не викидають, а обережно збирають і закопують десь під деревом, де ніхто не ходить. Дітям розповідають, що коли крихти від паски розкидати в саду, з них проростуть чудесні квіти.

ПРИВІТАННЯ

Христування

Діти ходять по дворах (по родичах і знайомих) христувати - вітати господарів дому з Великоднем. Співають:

Радість з неба нам являє,
Паска красна днесь вітає,
Радуйтеся щиро нині -
Бог дав щастя всій родині,
Бог дав радість нам з небес -
Христос воскрес!
Христос воскрес!
Господарі обдаровують дітей за це крашанками, пиріжками, дрібними грошима.

ВЕЛИКДЕНЬ

Котилася писаночка
Згори на долину,
Прикотилась простісінько
До нас у гостину.
А за нею йде Великдень,
Несе білу паску,
Дзвонить в дзвони, розсипає
Радощі і ласку.
А на кінці гагілочки
Хороводом в`ються,
Пісеньками видзвонюють,
Гомонять, сміються.
Відчиняймо воротонька,
Гостоньки вітаймо,
"Христос воскрес!" - разом з ними
Усі заспіваймо.

ВЕЛИКОДНІ ПІСНІ

Ой на горі жито, жито
Ой на горі жито, жито,
На долині овес (2).
Як задзвонять в усі дзвони,
Скажуть: "Христос воскрес!" (2)
Як задзвонять в усі дзвони.
Чути аж на гору (2),
Збирайтеся, люди добрі,
До Божого дому (2),
Збирайтеся, люди добрі.
Слухайте науки (2),
Бо Йсус Христос да й на хресті
Терпів за нас муки (2).
Ми не годні відпросити,
Ані відмолити (2),
Лиш мусимо щонеділі
До церкви ходити (2).

МОЛОДІЖНІ РОЗВАГИ

За повір'ям, хто скуштує по шматку від дев'яти різних пасок - цілий рік буде щасливим. Отож, хтось для того, аби обмінятися великоднім хлібом та крашанками, а хтось - щоб пограти у традиційні великодні ігри і поспівати веснянок, - збираються на Великдень біля церкви, відбувши вдома родинний святковий обід. Сьогодні справжні веснянки або гаївки можна почути і побачити хіба що в містах. Найвідоміші великодні гуляння відбуваються щороку в Києві біля Михайлівського Золотоверхого собору та у Львові - в Шевченковому гаю.

Найголовніша великодня гра - "Жучок", що символізує безкінечний рух і вічне життя. Хлопці й дівчата стають парами в довгий ряд, схрещуючи руки. Малу дитину запрошують бути "жучком", і двоє хлопців водять її по

"чарівному місточку" з рук гравців. Пари, по котрих уже пройшовся "жучок", перебігають наперед і таким чином "жучка" обводять довкола церкви. Дівчата грають також у "Шума", "Царівну", "Огірочки", "Кривого танця" - ігри, які символізують пробудження природи і неперервне життя. У хлопців розваги особливі, пов'язані не так з лірикою, як з демонструванням сили і спритності. Це і біг наввипередки, і гра "У великоднього дзвона", і побудова триярусної великодньої "Дзвіниці". Традиційно, на Великдень біля церкви завжди співав великодні псалми кобзар або лірник. Сьогодні цю давню українську особливість відновлюють братчики Київського кобзарського цеху, які самі майструють музичні інструменти (кобзи, колісні ліри, торбани, бандури, гуслі) і співають збережені традиційні думи та псалми. Цілий день на Великдень дзвонять дзвони, а сонце грає, милуючись з висоти на добрі людські душі.

Гойдалка

Якщо напередодні, в суботу, хлопці поставлять традиційну великодню гойдалку, то буде на чому погойдатися. Для цього хлопці вкопують у землю два високі та міцні стовпи, прибивають нагорі поперечку, до якої прикріплюють ланцюги з гладенькою дошкою.

Мета гойдалки - очиститись від усього злого, а заодно і землю розбудити, щоб росло і буяло на ній зело. Гойдаються парами - хлопець з дівчиною. Гойдалка стоїть до Зелених свят.

ВЕЛИКОДНІ ВЕСНЯНКИ

Жучок

Це суто великодня гра, вона символізує безкінечний рух сонця і вічне життя.

Хлопці й дівчата стають парами в довгий ряд. Руки в парах схрещують особливо (так, як на "стільчик"). Маленьку дитину запрошують бути

"Жучком", роззувають і двоє дужих хлопців водять її по тому "чарівному місточку". Ті пари, по котрих уже пройшовся "Жучок", швиденько біжать наперед і там знову стають. Таким чином, якщо грають біля церкви, - обходять довкола храму.

Ой ходить жук по жучині, а жучиха по драбині,

Приспів:

Грай, жуче, грай (2).

На жучкові опанчина, а сам жучок, як дитина.

На жучкові черевички, а сам жучок невеличкий.

А хто хоче жучка грати, треба йому паску дати.

А ми того рік чекали, щоби нині жучка грали.

А ще будем рік чекати, щоби того жучка грати.

ХЛОП'ЯЧІ ЗМАГАННЯ

У великодній період хлопці мають для розваги велику кількість ігор з елементами змагання, боротьби. Ось деякі з них.

У великоднього дзвона

На поклик одного з хлопців: "У дзвона!" весь гурт швидко стає у тісне коло. Хто не встиг - стає "серцем дзвона", йде до середини. З кола всі хлопці простягають до "серця" руки, але хутко забирають, щоб "серце дзвона" не схопило. Хлопці увесь час протяжно й мелодійно виспівують: "Дзінь-дзелень, бом-дзень, дзінь-дзелень... Бам., бам., бам..." "Серце" намагається вхопити когось за протягнуту руку й затягти до середини. Тоді втягнутий стає "серцем дзвона", а попередній стає у коло.

Боротьба на лопатки

Хлопці діляться на два рівні гурти і обирають отаманів. Стають навпроти на віддалі 10-15 метрів. Отамани подають команду: "До бою!" Гурти сходяться й беруться - кожних два - руками в перехрестя і намагаються

один одного повалити на лопатки, тобто покласти противника горілиць. Повалений не має права вставати до закінчення гри. Перемога вважається за тим гуртом, котрий більше "поклав на лопатки" противника. Отамани оголошують кінець бою. Кожний переможений мусить на своїй спині, як кінь, возити переможця. Після цього перешиковують наново шеренги і гра починається знову.

Боротьба навколішки

Така сама, як і "покласти на лопатки", з тією різницею, що на ноги не стають, а борються, стоячи навколішках.

Боротьба лежачи

Це складніша боротьба. Двоє хлопців лягають головами один до одного, навіть впираються головами. Спершу кожен з них намагається зловити руку другого й посісти місце рядочком. Тоді відбувається боротьба довга й важка - в той час як один з учасників хоче бути згори, інший намагається не допустити цього, скидає свого змагуна. Борються, поки котрийсь з гравців остаточно знеможеться.

ІГРИ З ПИСАНКАМИ ТА КРАШАНКАМИ

Найбільше писанок та крашанок перепадає дітям. І матусі, і бабусі, і родичі та знайомі вручають їм ці весняні дарунки. Під час обрядових обходів з великодніми привітаннями - христувань - господарі також обдаровують дітей писанками. Отже, і великодні дитячі ігри не обходяться без писанок і крашанок. Деякі з таких ігор пропонуємо вашій увазі.

Цокання або товкання (навбитки)

Одна дитина тримає свою крашанку в руці "носком" догори, а друга цокає своїм яєчком, також "носком". У кого "носок" розбився, той повертає яєчко

"пухою", а той, у кого крашанка залишилася цілою, продовжує цокати "носком". Побита крашанка зветься "битка", її одержує переможець (той, хто розбив). Буває, в кого трапиться міцна битка, той виграє в других цілу торбину яєчок.

Скочування з горбочка

Діти сідають над горбочком півколом і кожне спускає (котить) з горбочка свою крашанку. Котячись, крашанки "збігаються" і котрась з них, вдаряючись об другу, розбивається. Чия залишилася ціла, той забирає собі й "битку".

Міньки навпомацки

Дитина бере писанку в одну руку, а крашанку в другу і ховає руки за спину. Звертається до другої: "Угадай, в якій руці писанка, а в якій - крашанка". Хто вгадав, забирає яєчка, а як не вгадав - свої дає.

Відгадки

Кладуть кілька шапок, під одну з них - крашанку. Хто відгадає, під котрою з шапок є крашанка, той виграв. Хто не відгадає - програв.

Знайти із зав'язаними очима

Кладуть крашанку на землю. За десять кроків від нього стоїть один з тих, хто хоче виграти яйце. Йому зав'язують очі хусткою. У такому стані він відміряє десять кроків, розв'язує очі і має дістати до яйця, не сходячи з місця. Якщо дістане - виграв.